

nyelvhasználat formáit. A fejezet foglalkozik a nyelvi formák kommercializálódásával, azaz, hogy milyen hatást fejtenek ki a média és a számítógépes alapú kommunikációs eszközök a nyelvi kommunikáció kifejeződésének módjaira.

Michael McCarthy könyve értékes olvasmány a nyelvtannal foglalkozó nyelvészek, nyelvpedagógusok, valamint a nyelvtanulók számára. Ismeretét feltétlenül ajánlom a felsőfokú tanárképzés különféle moduljaiban résztvevő egyetemi hallgatók és oktatóik számára.

IRODALOM

- Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S. & Finegan, E. (1999). *Longman Grammar of Spoken and Written English*. London.
- Carter, R. & McCarthy, M. J. (2006). *Cambridge Grammar of English*. Cambridge University Press.
- Fries, C. C. (1952). *The Structure of English*. Harcourt and Brace.
- Halliday, M. A. K. & Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. Longman.
- Huddleston, R. & Pullum, G.K. (2002). *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge University Press.
- Jespersen, O. (1924). *The Philosophy of Grammar*. George Allen and Unwin.
- Nesfield, J. C. (1898/1909). *Manual of English Grammar and Composition*. Macmillan and Co.
- Palmer, F. R. (1924) *A Grammar of Spoken English on a Strictly Phonetic Basis*. Heffer and Sons.
- Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G. & Svartvik (1973). *A Grammar of Contemporary English*. Longman.
- Sinclair, J. M. (1991). *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford University Press.

Andor József

Fekete Imre

Technology in English Teaching: The Hungarian university context

Budapest: Akadémiai Kiadó, 2023

ISBN: 978 963 454 870 6; DOI: 10.1556/9789634548706

Napjaink technológiai fejlődésének szerepe és jelentősége az oktatásban megkérdőjelezhetetlen és számos kutatás alapját képezi. Fekete Imre monográfiája egy átfogó kutatást mutat be, amely széles spektrumon vizsgálta az információs és kommunikációs technológia használatát mind oktatási és tanulási, mind pedig rekreációs és életviteli tevékenységekben. Habár a kutatás résztvevői egyetemi hallgatók és oktatók voltak, eredményei és implikációi túlmutatnak célzott populációján, hiszen egyrészlől ennek a korcsoportnak a digitális tudása nagyban függ korábbi tanulmányaiktól, másrészlől a megkérdezett minta az angolszakos hallgatókon túl angoltanár szakos hallgatókat is tartalmazott, akiknek technológiai képzettsége befolyásolhatja az iskolai IKT-fejlesztést is.

A könyv bevezetője kiválóan részletezi a kutatás problémakörét: átfogó képet kaphatunk a technológiai eszközök használatának céljairól, oktatásban való bevezetésük és alkalmazásuk hátteréről, illetve a magyarországi helyzetről az EU-s átlagok viszonylatában. A monográfiában bemutatott kutatás fontosságát mi sem mutatja jobban, mint hazánk iskolai tanulóinak és egyetemi hallgatóinak magas arányú eszközhasználat, ugyanakkor kevés adat áll rendelkezésre az eszközhasználat különböző dimenzióiról és az IKT-inklúzióhoz szükséges aspektusok tanárképzésben való megjelenéséről. A felmérés aktualitását pedig csak tovább fokozza a Covid-19 világjárvány során bevezetett veszélyhelyzeti távolléti oktatás, mely kezdeti szakaszának tapasztalatairól a szerzőnek szintén lehetősége nyílt az adatgyűjtésre, így a kutatási jelentés az ebben az időszakban megjelent nagymértékű változásokra is kitérhetett.

Mindezek fényében a szerző négy fő kutatási kérdést fogalmazott meg. Elsőként a magyarországi angolszakos, illetve angoltanár szakos hallgatók IKT-használathoz való hozzáállása érdekelte általános és tanulási célok tekintetében egyaránt, illetve ez a kérdés arra is kitér, hogy vajon milyenek érzékelik a saját digitális kompetenciájukat. A második kutatási kérdés ugyanezeket az aspektusokat anglistika szakon és az angolszakos tanárképzésben dolgozó magyarországi egyetemi oktatók körében kívánta feltérképezni. A harmadik kérdés az angolszakos/angoltanár szakos hallgatók nézeteire volt kíváncsi a jártas IKT-használatról a tanuláshoz vagy a jövőbeli tanítási gyakorlatokba történő beépítés szempontjából. Végül az oktatók szakértői véleményét kérdezte az angolszakos egyetemi programokban megvalósuló IKT-alkalmazásról.

A második fejezet a háttérodalmat mutatja be. A szükséges terminológia részletes tisztázását követően az olvasó megismerkedhet a kutatáshoz kapcsolódó szakirodalommal. Elsőként a szerző a technológiával és oktatással foglalkozó elméleteket szintetizálja, nagy hangsúlyt fektetve a tanulmány fő háttérelméleteire: Mishra és Koehler (2006) Technológiai pedagógiai tartalmi tudás (TPACK) keretrendszerére, illetve Redecker (2017) DigComp keretrendszerre (EU, 2016) épített DigCompEdu modelljére. Ezt a szakaszt az IKT oktatásba való integrálásáról szóló szakirodalom áttekintése követi: annak okaival, megvalósulásának nehézségeivel és törekvő oktatási reformok ismertetésével. Miután az olvasó már megismerkedett néhány alapvető problémával, a szerző egy részletes alfejezetet szentel az IKT-integráció lehetőségeinek és akadályainak: többek között rámutat az alaptanterv szintű integráció komponenseinek széles spektrumára, kutatók által megfogalmazott segítő és gátló tényezőkre, és olyan egyéni változókra (pl. életkor, nem, hiedelmek vagy szándék), amelyek befolyásolhatják az IKT-integráció hatékonyságát. Az eddig számos aspektusból górcső alá vett elméleti háttérrel ezután

a témában fellelhető empirikus kutatások részletezése követi, majd egy külön alfejezet foglalkozik a magyarországi kontextussal elméleti és empirikus megközelítések ismertetésével egyaránt. Végezetül a szerző kitér a Covid-19 világjárvány alatti – főként hazánkban tapasztalható – változásokra.

A kutatás módszertanát a harmadik fejezet mutatja be. Nagyban segíti az olvasót a kutatási célok, a vonatkozó tanulmányokat, illetve az adatfelvételi és adatelemzési módszereket egybefoglaló átfogó táblázat, amelyet a négy fő kutatási kérdés ismertetése követ. A fejezetből kiderül, hogy a kevert módszertanú kutatás négy vizsgálatból állt össze: két (hallgatókat és oktatókat vizsgáló) kvantitatív kérdőíves és két (szintén hallgatókkal és oktatókkal végzett) kvalitatív interjú kutatási fázist foglal magában. A szerző a sorrendiséget is megindokolja: a tanulmány elkészültéig nem volt fellelhető kutatási jelentés a magyarországi egyetemi hallgatók és oktatók IKT-tudásáról, ezért a helyzet felmérésére először nagymintás felmérésre volt szükség, majd a további, mélyebb megértéshez tervezte a két interjú fázist. Végül pedig metaelemzést végzett a négy vizsgálat eredményeinek szintetizálásával. A fejezet kimerítő leírást ad a tanulmányokban szereplő eszközökhöz tartozó kutatási kérdésekről, a fejlesztési és érvényesítési folyamatokról, a résztvevőkről, illetve az adatfelvételi és adatelemzési eljárásokról. A záró alfejezet pedig minőségbiztosítási és etikai szempontokat taglal, ami szemlélteti a kutató azon törekvését, hogy érvényes és megbízható következtetéseket vonhasson le a kapott eredményeiből.

A negyedik fejezet az eredményeket taglalja. Az alfejezetek tanulmányonként részletezik az eredményeket, alaposan bemutatják mind az érvényesítési eljárások során, mind pedig a fő tanulmányokban kapott eredményeket azok konklúzióival. A szerző minden fázis esetében logikusan, az adott tanulmányra vonatkozó kutatási kérdések mentén találja az eredményeket, mellyel kiválóan vezeti vé-

gig az olvasót a kutatás folyamatán és gondolatmenetén. Mindezt követően pedig egy külön alfejezet foglalkozik az eredmények átfogó megvitatásával, mely szintetizálja a négy fázisban kapott eredményeket és rávilágít a tanulmányokon átívelő tendenciákra.

Nem meglepő adat a hallgatók esetében az IKT-eszközökhöz való nagymértékű hozzáférés, érdekes azonban az alacsonyabb átlagot mutató ráfordított idő és az IKT nyelvtanulási célú használata. A hallgatók eszközhasználatával kapcsolatosan számos további értékes eredmény született, figyelemre méltó azonban az, hogy több elemzési eljárás (t-teszt és korrelációs elemzések) is bizonyította a szabadidős és tanulási tevékenységek kapcsolódását az IKT-eszközök használatában, de összefüggés mutatkozott az IKT-eszközök elfogadása és a digitális kompetenciák között is. Ezeknek az eredményeknek a fényében a szerző helyesen javasolja a technológiahasználat egyetemi képzésbe történő beépítését kísérletezéssel, reflexiókkal és adott tantárgyakhoz való kapcsolásokkal. Az oktatók egyértelműen fontosnak látták az IKT-eszközök alkalmazását és szívesen használták azokat munkájukban kapcsolattartásra vagy értékelésre. A tartalomkészítéssel és a keresőmotoros használattal kapcsolatban magabiztosak voltak, digitális kompetenciáik közül pedig legkevésbé az IKT fejlődésével való lépéstartást érezték megfelelőnek. IKT-alkalmazásuk erős kapcsolatban állt hajlandóságukkal és befektetett idejükkel, ami véleményem szerint szintén hasznos implikációkkal szolgál a tanárképzésre és az oktatási munkakörnyezetre. A kutatás további értékes eredménye a Covid-19 járvány során bevezetett távoktatás alatti fejlődő technológiai készségek, mellyel a szerző rámutat a felismerés, kísérletezés és sikerélmény fontosságára.

A hallgatókkal készített félig strukturált interjúk válaszadóinak többsége gyakori és széleskörű IKT-felhasználó volt, számos területen bizonyosodott be magabiztoságuk, például szabadidős, tanulási, tanítási, magántanítási tevékenységeikben. A szerző széles-

körűen számol be a hallgatók technológiáról alkotott véleményéről és korábbi iskolai tapasztalataikról is, ami a kiszámítható, korábbi kutatásokat is alátámasztó válaszokon túl meglepő nézőpontokat is felszínre hoz. Bár tanulásuk tekintetében – főként angol nyelvű kurzusainkon – alkalmaztak digitális technológiát, sőt a tanárképzésben tanuló hallgatók tanítási gyakorlatukban is professzionális felhasználásról számoltak be, ismereteik forrása nem minden esetben az egyetem volt, amit a szerző pozitív és negatív irányban is értékes eredménynek talál, hiszen fény derült a hallgatók önálló kezdeményezésére, de egyben a képzésükben rejlő hiányosságokra is. Az alfejezet további témái a hallgatók Covid-19 során tapasztalt nehézségei és az általuk észlelt pozitív változások, illetve a jövőbeli oktatási technológiai fejlődésről alkotott véleményük, ami mindenképp iránymutatásként szolgál az egyetemi képzések IKT-integrációjában és annak fejlesztésében. A szerző megannyi értékes eredményt sorakoztat fel az angolszakos egyetemi oktatókkal készített, szintén félig strukturált interjúk válszaiból is. Mind pozitív, mind pedig negatív irányban nyilatkoztak a résztvevők a technológia oktatásban történő alkalmazásáról, az IKT-készségek fejlesztéséről saját és tanulóik gyakorlataiban egyaránt, de a szerző többször kihangsúlyozza az IKT hasznosságáról és fontosságáról alkotott vélekedésüket. Különösen figyelemfelkeltő néhány oktató azon törekvése, hogy példát mutassanak tanulóik számára, ami ösztönzi őket IKT készségeik fejlesztésére; sőt, szóba került a kollégáikkal való tudásmegosztás hangsúlyossága mellett a tanórai reflektivitásuk jelentősége a közös fejlődés érdekében. A kutató a napjainkban és a jövőben zajló oktatási tevékenységekre nagyban kiható távoktatási tapasztalatok tekintetében javarészt pozitív válaszokat kapott, különösen a tanulási menedzsment rendszerek alkalmazhatóságáról, továbbá számos víziót fogalmaztak meg az oktatók a jövő oktatásában várható technológiai fejlődésről is.

A kutatás kevert módszertanú természete miatt a szerző egy külön alfejezetet szán az eredmények szintetizált megvitatására. Érdekes észrevétele például, hogy a kvantitatív fázisban a keresőmotorok használatáról szóló konstruktum a hallgatóknál megbízhatatlan volt, az oktatóknál azonban megbízhatónak bizonyult és magas átlaggal bírt, amiből azt a tanulságot vonta le, hogy az oktatók kutatási és tanítási tevékenységeiben egyaránt központi szerepet töltenek be az online adatbázisok és a haladó szintű keresés, a hallgatók azonban a tanáraiktól kapott anyagokra hagyatkoznak, amivel csökken a keresőmotorok ismeretének szükségessége. Hasonlóképpen eltér az IKT eszközök használhatóságára irányuló szándék és az online források megbízhatóságának megítélése konstruktumok közötti összefüggés: a hallgatóknál gyenge, az oktatóknál azonban magas korreláció született. Ezt a diszsonanciát oldja fel a kvalitatív fázisban a résztvevők okfejtése a digitális technológiához való kötődésről, ami tanároknál és tanulóknál nagyban eltérhet.

A szerző több ponton foglalkozik a nemi vagy életkor szerinti különbségekkel, de mindössze az utóbbi jelent meg szignifikánsan: az oktatók esetében a 20 évnél több tapasztalattal rendelkező oktatók kevésbé támogatták a technológia oktatásba történő integrációját, továbbá mind a kvantitatív, mind pedig a kvalitatív tanulmány távoktatásra vonatkozó része kapcsolatot mutatott a Covid-19-et megelőző digitális kompetencia és az online oktatásra való átállás könnyűsége között. Ezek az összefüggések alapot adnak a szerzőnek arra, hogy felhívja a figyelmet a digitális átállás sokoldalú fogadtatására. A szintetizált megvitatás kitér a techno-szorongás (techno-anxiety) témájára is, ami mind a négy tanulmányban jelen volt; többek között említésre kerül a hibalehetőségtől való féltés, az alternatív terv (B-terv) készítésének időigényessége vagy a tantervi korlátok.

A szerző számos implikációt sorakoztat fel mind a kézzelfogható digitális megoldások, mind pedig az IKT-inklúzió területén. Ez

utóbbi sokrétűségéről is képet kapunk: hangsúlyos a digitális kompetencia fejlesztése az oktatás minden szakaszán, a techno-inklúzió környezet kialakítása, illetve a tanárképzésben az IKT-tudás átadásának készsége. A könyv „Pedagógiai Implikációk” (Pedagogical Implications) alfejezetében külön üdvözlendő azon kézikönyvek és referenciakötetek weblink-ekkel ellátott listája, ami segítséget nyújthat a szerző által javasolt fejlődésben és fejlesztésben. Végezetül a kutatás korlátairól és további kutatási irányokról olvashatunk. Habár a kutatást a lehető legkörültekintőbben tervezte, a mintavétel, az interjúk módszere, továbbá – és számomra a legérdekesebb limitáció – a technológia gyors fejlődése miatt a publikáció aktualitásának megkérdőjelezhetősége, mind-mind valós aggodalmak a szerző részéről. Ugyanakkor felhívja a figyelmet a kutatás replikálásában rejlő lehetőségekre, további elemzési potenciálra, de akár a kutatási eszközök kibővítésére is.

Fekete Imre monográfiája összességében átfogó képet ad a magyarországi IKT-használatról, annak fejlesztéséről és oktatásba történő integrációjáról. Populációja ugyan a magyarországi egyetemi környezet szereplői voltak, de azzal, hogy a tanárképzésben részt vevőket is bevonta, tanulmánya az oktatás további területeire befolyással bíró szempontokat is érint. Eredményei mind egyedi vonatkozásukban, mind összefüggéseikben meghatározó fontossággal bírnak az oktatás és az IKT viszonylataiban. Külön kihangsúlyoznám a szerző folyamatos törekvését az érthetőségre és átláthatóságra: a terminológia kezdeti tisztázása, az eredmények olvasmányos értelmezései, a számos ponton megjelenő összegző ábrák és táblázatok kiválóan támogatják az olvasót a könnyebb megértésében. Véleményem szerint a monográfia hiánypótló szerepet tölt be az oktatás fejlesztésére való törekvésekben, továbbá ajtót nyit olyan további kutatási irányoknak, amelyek támogathatják ennek a felettébb aktuális témának a mélyebb megértését és előmenetelét.

IRODALOM

- EU [European Union]. (2016). *The European digital competence framework for citizens*. Publication Office of the European Union. <https://doi.org/10.2767/00458>
- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017–1054. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x>
- Redecker, C. (2017). *Assessing educators' digital competence*. European Commission. Retrieved on 14 January 2022 from https://ec.europa.eu/jrc/sites/default/files/digcompedu_leaflet_en-2017-11-14.pdf

Ádámku Szabina

Trentinné Benkő, Éva – Márkus, Éva – Svraka, Bernadett – Árva, Valéria (eds.):

Languages, Inclusion, Cultures and Pedagogy: Research and Good Practices 1.

Budapest: ELTE Tanító- és Óvóképző Kar, 2022, 340 p.

ISBN 978-963-489-482-7

ISBN 978-963-489-483-4 (pdf)

https://www.eltereader.hu/kiadvanyok/https-www-eltereader-hu-media-2022-10-languages_inclusion_cultures_and_pedagogy_1-pdf/

<https://doi.org/10.31074/gyntf.2022.2-3>

2022-ben jelent meg az ELTE Tanító- és Óvóképző Karának gondozásában egy, a nyelvek és kultúrák kapcsolatát vizsgáló kétkötetes monográfia. Az első kötet egyszerre vállalkozik arra, hogy a Kar és egyéb intézmények tudományos műhelyeiben végzett kutatások eredményeinek egy szeletét bemutassa és egyben jó gyakorlatokat is felvázoljon a korai idegen nyelvi fejlesztés területén angol nyelven. A kötet szerkesztői az ELTE TÓK Idegen Nyelvi és Irodalmi, valamint Neveléstudományi Tanszékének kutatói és okta-

tói: Márkus Éva, Trentinné Benkő Éva, Árva Valéria és Svraka Bernadett.

Az interkulturális kompetencia az elmúlt időszakban mind fontosabb lett, a saját kultúránk mellett a másik kultúra felé való nyitás elengedhetetlen. Különösen igaz ez a nyelvtanulás folyamatában, hiszen a nyelvet nem lehet izoláltan kulturális közegéből kiragadva elsajátítani, a kisgyermekkorban ismerkedést egy új nyelvvel pedig megkönnyíti a kulturális elemek integrálása az elsajátítás, tanulás folyamatába. A kötetben 34 szerzőtől 21 tanulmány található. A szerzők köre széles, az ELTE TÓK kutatói és oktatói gárdája mellett, egyéb intézmények munkatársai is képviseltetik magukat.

A kötet a nyelv és kultúra összefüggéseit vizsgálja három fő területen, három fejezetre bontva: a nyelvek és kultúrák szerepét a tanárképzésben (*Languages and Cultures in Teacher Education*); a koragyermekkorban (*Languages and Cultures in Early Childhood*) és az irodalom szerepét nyelvi és interkulturális összefüggésben (*Languages, Cultures and Literature*).

A mai felsőoktatásban megfigyelhető a mind nagyobb mértékű nemzetköziesedés, amely nemcsak abban nyilvánul meg, hogy magyarországi hallgatók utazhatnak külföldi intézményekbe, hanem egyre több, a legkülönbözőbb országokból érkező hallgató is tanul a hazai felsőoktatásban. Az első tanulmányban az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem nemzetközi hallgatói számára szervezett érzékenyítő program elméleti hátterét és módozatát mutatják be a szerzők, Furcsa Laura és Szaszko Rita. A program célja az érzékenyítés a sztereotípiák, a diszkrimináció, az akulturáció, a problémamegoldás, a készségfejlesztés és a csapatépítés középpontba állítása. A kutatás során megerősítést nyert, hogy a különböző kulturális háttérrel rendelkező partnerrel való interakció elősegíti a hozzáállás megváltozását. A tanárképzésben részt vevő hallgatók interkulturális nyitottsága mellett a tanított nyelv iránti attitűdje is igen lényeges. Ezt kutatja a Bernhardt Rená-